

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Реформування вітчизняної освіти через широке втілення проектної діяльності у навчальних закладах освіти є одним зі шляхів входження України до світового освітнього простору. Тобто перед викладачами ВНЗ I-IV рівнів акредитації сформульовані завдання пошуку ефективних методів підготовки майбутніх фахівців, які б сприяли якісному формуванню гностичних, проектувальних, конструктивних та практичних умінь для успішного виконання професійної діяльності після закінчення ВНЗ. З іншого боку, початкова школа почала пошук ефективної організації практико-орієнтованого навчання спрямованих на розв'язання реальних життєвих проблем, особистісно і суспільно важливих для учнів. Здебільшого таким вимогам відповідає проектна діяльність, яка будується на засадах гуманістичної та дитиноцентристської педагогіки [6].

Необхідно щоб навчання молодших школярів було зорієнтовано на інтереси і потреби учнів і ґрунтувалося на особистому досвіді дитини. В останні десятиріччя проектна діяльність перебуває у центрі уваги педагогів, що зумовлено інтенсивним розвитком методології в цій галузі знань, а також потребою розробки новацій у сфері освіти [4, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна проблематика підготовки майбутнього вчителя до організації проектної діяльності знайшли своє відображення у дисертаційних дослідженнях Ю.В. Веселової, М.В. Елькіна, М.Л. Пелагейченка, С.С.Ізбаш, Е.В. Кручай, О.В. Ожерельєвої, Н.І. Прокоф'євої, Н.І.Торлопової, Ю.А.Фильчакової.

Варіанти використання проектної діяльності розглядаються у працях Е.Г. Арванітопуло, В.В. Гузеєва, М.К. Гуревича, О.М. Коберніка, Н.О. Кралі, І.Я. Лернера, Н.В. Матяш, М.Б. Павлової, Є.М. Павлютенкова, Н.Ю. Пахомової, Є.С. Полат, Г.К. Селевка, В.Д. Симоненко, І.А. Сасової, М.Б. Романовської, О.О. Фураєвої, І.Д. Чечель, С.М. Ящука.

Під проектною діяльністю ми розуміємо, за Є.С.Полат, самостійну поліфункціональну діяльність учнів, спрямовану на досягнення конкретної дидактичної мети шляхом розв'язання значущої проблеми, який має завершитись реальним, відчутним, практичним результатом, оформленим тим чи іншим чином [4].

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити основи проектної діяльності, як наукової категорії педагогічного дослідження, її сутність та особливості, розуміння науковцями та практиками-вчителями,

зробити аналіз різних підходів до організації проектної діяльності, які існують у масовій практиці початкової школи.

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що проектна діяльність може бути організована учителем для його професійного зростання, а може бути організовано безпосередньо для учнів. Тобто є два підходи до розуміння та організації проектної діяльності, де головним суб'єктом може бути учитель, та навпаки, може бути – учень в залежності від завдань, цілей та результатів.

Дослідник Л.Л.Хоружа акцентувала увагу на тому, що проектна діяльність – це спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально-перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проекту ідеального та реального [8, с. 13]. Якщо проектна діяльність розглядається для професійного зростання, як зазначає А.Д.Цимбалару, то вона може бути складовою професіограми педагога, тому що має такі ознаки: розробка власних освітніх продуктів, багатостадійний динамічний процес, мета якого полягає у створенні й реалізації оптимальних освітніх систем, які найефективніше забезпечують запити зовнішнього [8, с. 18].

При організації проектної діяльності із учнями або майбутніми фахівцями спостерігаються деякі відмінності. Педагогічна література та наукові дослідження доводять різні підходи у плануванні мети, умов, етапів роботи. Так, наприклад, дослідник Бабкіна М.І. при організації проектної діяльності у позакласній виховній роботі виділяє основні етапи її реалізації – початковий, основний, заключний. На початковому етапі учні вибирають проблему, планують свою діяльність, прогнозують її результати, розподіляють обов'язки. Основний етап проектної діяльності передбачає: системне дослідження проблеми; збір та опрацювання інформації; співпрацю з громадськістю; вирішення проблеми. Заключним етапом є підготовка учнів до презентації проекту; аналіз роботи над проектом; підведення підсумків; представлення результатів своєї діяльності перед аудиторією; оцінка проектної діяльності [1].

Т.Супрун, розглядаючи планування проектної діяльності у початковій школі, визначає чотири етапи роботи над проектом:

I. Пошуковий етап:

- вибір теми й обґрунтування назви проекту;
- формування мети проекту;
- визначення кола навчальних предметів;
- конкретизація способів дослідження проблеми.

II. Підготовчий етап:

- створення підгруп учнів;
- запрошення батьків до співпраці.

III. Технологічний етап:

- підбір інформації за тією чи іншою темою;
- обробка інформації за темою проекту.

IV. Підсумковий етап:

- аналіз результатів запропонованого дослідження;
- узагальнення результатів за темою проекту;
- внесення пропозицій, надання рекомендацій у формі написання рефератів, підготовки статей [6, с. 250-252].

Якщо ми звертаємося до організації проектної діяльності, де суб'єктом є майбутній фахівець, то кількість та якість етапів роботи визначені інші. Система дій викладача та студента мають такі етапи розробки проекту:

I. Цільовий:

- визначення предмету дослідження;
- формування мотивації до майбутньої професії;
- визначення цілей навчального проекту.

II. Аналітичний:

- аналіз проблеми;
- визначення джерела інформації;
- формулювання завдань;
- розподіл ролей у команді.

III. Дослідний:

- складання плану своїх дій кожним членом команди;
- збір та аналіз інформації, узагальнення інформації;
- висування загальної ідеї.

IV. Конструкторський:

- аналіз рівня досягнень та виконання завдань;
- збір та конструювання самого проекту.

V. Презентаційний (презентація і захист проекту перед експертами).

VI. Рефлексійно-оцінний:

- оцінювання результатів навчального проекту;
- оцінювання процесу реалізації проекту;
- саморефлексія;
- самооцінка роботи над проектом.

Порівнюючи організацію проектної діяльності в системі "учитель початкових класів – молодший школяр" та "викладач – майбутній фахівець" можна відзначити, що більш складні етапи та їх змістова наповненість характерні для підготовки проектів майбутніми фахівцями. Кількість етапів при організації проектної діяльності молодших школярів менше за своїм змістовим та процесуальним наповненням, спрощені.

Практики Інституту освітніх технологій (м.Мілтон Кейнс, Велика Британія) дуже ретельно вивчають мотиви організації проектної діяльності, які пов'язані із самореалізацією творчого потенціалу школярів, створення

умов для дослідницької діяльності, розширення можливостей для вивчення предмету. Цілі проектної діяльності визначаються як розвиток комунікативних якостей, розвиток творчої та дослідницької ініціативи, навчання навичкам систематизації та структуризації інформації.

Операції, які необхідно засвоїти щодо уміння працювати з літературою, відбирати тип проекту, вичленення смислових елементів проектної ідеї, вміння допомогти в уточненні цілі і тощо. Вчителі початкових класів, які працюють над проектом, як складовою частиною проектної діяльності виділяють основних шість структурних компонента проекту:

1. Формулювання теми.
2. Постановка проблеми.
3. Аналіз ситуації.
4. Завдання, які необхідно вирішувати в ході виконання проекту (організаційні, навчальні, мотиваційні).
5. Етапи реалізації проекту.
6. Критерії оцінювання рівня реалізації [3].

Теми проектів необхідно формулювати виходячи із „живих” проблем та обставин, які є значущими для учнів. Головна вимога при роботі з проектами – це необхідність домагання системності як у організації самого проекту та роботи над ним, так і в отриманні міжпредметних системних знань, які дозволяють згодом бачити цілісну картину світу.

Висновки. Учень у школі має отримувати не тільки знання, що знадобляться йому в майбутньому, а й знання, уміння та навички, що можуть уже сьогодні допомогти йому розв’язати важливі для нього життєві проблеми.

Майбутній вчитель початкових класів зможе глибоко зрозуміти нові або оновлені дидактичні підходи початкової школи, якщо і сам є суб’єктом проектної діяльності.

Організувати проектну діяльність – це означає упорядкувати її в цілісну систему з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою, тобто: суб’єкт, об’єкт, предмет, форми, засоби, методи діяльності, її результат та процесом її здійснення як повного, завершеного циклу продуктивної діяльності, що реалізується за певний проміжок часу і має чітку структуру. Предметом виступає сама проектна діяльність як новий тип організаційної культури діяльності де на меті є оволодіння педагогами методологією педагогічного проектування на теоретичному, практичному і творчому рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкіна М.І Проектна діяльність як метод формування громадської активності учнівської молоді. Педагогические науки. Методические основы воспитательного процесса [Електронний ресурс]/ М.І.Бабкіна. –

Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Pedagogica/40610.doc.htm.

2. Лозбичева Е.А. Метод проектов в образовательном процессе . Открытый класс. Сетевые образовательные сообщества [Электронный ресурс] / Е.А.Лозбичева. – Режим доступа: <http://www.openclass.ru/pages/62457>
3. Остапчук О. Проектування багатовимірного педагогічного процесу: пошуки нових резервів освіти / О. Остапчук // Рідна школа. – 2007. – № 9. – С. 3-6.
4. Педагогические технологии дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.С.Полат, М.В.Моисеева, А.Е. Петров и др.; под ред. Е.С. Полат. – М.: Изд. центр «Академия», –2006. – 400 с.
5. Проекты в початковій школі: тематика та розробки занять / упоряд.: О.Онопрієнко, О.Кондратюк. – К.: Шк.. світ, 2007. – 128 с.
6. Супрун Т. Планування проектно-тематичної діяльності у початковій школі // Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: наук.-метод. посібник / за ред. С.М.Шевцової, І.Г.Єрмакова, О.В.Батечко, В.О.Жадька. – К.: Департамент, 2008. – 520 с.
7. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент / Л.Хоружа // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С.11-15.
8. Цимбалару А. Організація проектної діяльності сучасного вчителя / А.Цимбалару // Початкова освіта. – 2008. – № 32. – С.16-31.

АНОТАЦІЯ

Шкільова Г.М. Проектна діяльність як наукова категорія педагогічного дослідження. У статті розкрито основи проектної діяльності, подано її сутність та особливості, проаналізовано підхід до організації проектної діяльності учнів початкової школи та майбутніх вчителів початкових класів.

Ключові слова. *Проектна діяльність, проект, молодші школярі, майбутні вчителі початкових класів, організація проектної діяльності.*

АННОТАЦИЯ

Шкилева Г.М. Проектная деятельность как научная категория педагогического исследования. В статье раскрыты основы проектной деятельности, ее сущности и особенности, проанализированы подходы к организации проектной деятельности младших школьников и будущих учителей начальной школы.

Ключевые слова. *Проектная деятельность, проект, младшие школьники, будущие учителя начальных классов, организация проектной деятельности.*

SUMMARY

Shkilova G.M. Project activity as a scientific category of educational research. The basis of project activity, its essence and peculiarities are given in the article, there is an analysis of approaches to the organization of project activity of primary pupils and future teachers of primary school.

Key words. *Project activity, project, primary pupils, future teachers of primary school, organization of project activity.*